

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАПОБІГАННЯ ДЕРЖАВНИМ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ВІЙСЬКОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Олександр Олександрович КОЗЛЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін інституту
права та безпеки Одеського державного
університету внутрішніх справ*

У сучасній кримінологічній доктрині обґрунтовано наголошується на нерозривному взаємозв'язку превентивної та охоронної функцій правоохоронної діяльності. Зокрема, превентивна функція розглядається як складова механізму забезпечення охорони суспільно значущих благ шляхом розроблення та реалізації комплексу спеціальних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення й усунення детермінант кримінальних правопорушень, а також здійснення індивідуального профілактичного впливу на осіб, поведінка яких свідчить про підвищений ризик вчинення протиправних діянь [1, с. 39]. У цьому контексті превентивна функція Державного бюро розслідувань найбільш повно реалізується на спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях запобіжної діяльності.

Особливості спеціально-кримінологічного рівня запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах правового режиму воєнного стану зумовлені його комплексним характером. На відміну від загальносоціального рівня профілактики, спеціально-кримінологічне запобігання передбачає застосування як відкритих (гласних), так і прихованих (негласних) форм правоохоронного впливу, насамперед оперативно-розшукових заходів, спрямованих на своєчасне виявлення, попередження, припинення та документування кримінально-протиправної діяльності у військових формуваннях України.

Результати аналізу нормативно-правових актів [2], матеріалів правоохоронної практики та наукових досліджень [3; 4, с. 180–181] дають підстави стверджувати, що кримінально-процесуальна та оперативно-розшукова профілактика військових кримінальних правопорушень, яка здійснюється Державним бюро розслідувань, реалізується за такими основними напрямками:

– комплексне використання сил, засобів і методів оперативних підрозділів ДБР (оперативних, оперативно-технічних, внутрішнього контролю та забезпечення особистої безпеки) під час здійснення оперативного відпрацювання та оперативної розробки військовослужбовців, щодо яких існує обґрунтована ймовірність вчинення кримінальних правопорушень, а також з метою їх своєчасного відвернення, припинення або документування залежно від стадії реалізації злочинного наміру;

– організація та проведення комплексу негласних оперативно-розшукових заходів і негласних слідчих (розшукових) дій у межах оперативно-розшукових справ та кримінальних проваджень щодо військових кримінальних правопорушень;

– здійснення оперативно-профілактичного обліку військовослужбовців, які становлять оперативний або кримінологічний інтерес, відповідно до вимог відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів, що регламентують порядок ведення відповідних обліків;

– використання інституту конфіденційного співробітництва та можливостей негласного апарату, як штатного, так і позаштатного, для досягнення оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних і кримінологічних цілей запобіжної діяльності. При цьому пункт 6 частини першої статті 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» передбачає можливість залучення осіб до конфіденційного співробітництва на засадах добровільності, конфіденційності, матеріального та морального заохочення з метою сприяння запобіганню, виявленню, припиненню та розслідуванню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності ДБР [154]. Зазначені законодавчі положення повною мірою поширюються і на здійснення оперативно-розшукового запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану.

Отже, превентивна функція Державного бюро розслідувань у механізмі запобігання військовим кримінальним правопорушенням характеризується комплексним та багаторівневим змістом, поєднуючи кримінологічні, кримінально-процесуальні й оперативно-розшукові засоби правоохоронного впливу. Специфіка реалізації цієї функції в умовах воєнного стану обумовлена необхідністю інтегрованого застосування гласних і негласних форм діяльності, спрямованих не лише на виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, а насамперед на своєчасне усунення причин і умов їх вчинення, нейтралізацію криміногенних факторів та індивідуальний профілактичний вплив на осіб, схильних до протиправної поведінки. Відтак саме поєднання процесуальних повноважень органу досудового розслідування з оперативно-розшуковими можливостями ДБР забезпечує високий превентивний потенціал цього органу та визначає його ключове місце в системі спеціально-кримінологічного запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах забезпечення оборони держави.

Список використаних джерел

1. Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності: навч. посіб. / за ред. д.ю.н., доц. В. О. Боняк. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 224 с.
2. Про Державне бюро розслідувань Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>(дата звернення: 16.10.2024).
3. Носевич Н. Р. Державне бюро розслідувань як суб'єкт протидії злочинності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Кривий Ріг, 2019. 231 с.
4. Цюприк І.В. Перспективи функціонування державного бюро розслідувань як суб'єкта боротьби з організованою злочинністю. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. №2. С. 177-186.